

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Oyuna Katılımları ile Çocuklarının Etkileşimsel Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Investigating the Relationship Between Play Participation of Parents of Children with Autism Spectrum Disorder and Their Children's Interactive Behaviors

ÖZET

Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar sınırlı ilgileri, sosyal etkileşim ve iletişim becerilerindeki yetersizlikleri nedeniyle arkadaşlık kurma, sohbet başlatma ve sürdürme, sosyal ipuçlarını yorumlama gibi sorunlar yaşamaktadır. Bu durum çocukların toplum içerisinde var olma durumunu sınırlandırmaktadır. Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların yaşamış oldukları bu sorundan etkilenen alanlardan biri de oyundur. Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar oyun kurma, oyunda yaratıcı olma ve oyuncakların işlevsel kullanımı gibi becerilerde yetersizlikler gösterebilmektedir.

Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal anlamda yaşadıkları problemler ebeveynlerin çocukları ile etkileşime girme ve nitelikli zaman geçirme durumunu olumsuz etkileyebilmektedir. Ebeveynler çocuklarının sosyal alanlarda yaşamış oldukları eksiklikleri giderebilmek için büyük çaba sarf etmektedirler. Günün büyük bir bölümünü çocuklarıyla geçiren ebeveynler gün içerisinde birçok fırsatı değerlendirebilmekte ve çocuklarının iletişim ve etkileşim becerilerini geliştirmelerinde oldukça önemli rol oynayabilmektedirler. Bu becerilerin gelişiminde ebeveynlerin kullandığı en etkili yollardan biri de oyundur.

Bu araştırmada otizm spektrum bozukluğu olan çocuğa sahip ebeveynlerin oyuna katılımlarının bazı değişkenler açısından incelenmesiyle birlikte ebeveynlerin oyuna katılım durumlarıyla otizm spektrum bozukluğu olan çocukların etkileşimsel davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Kocaeli ilinde yaşayan 36-78 ay aralığındaki otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve onların ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırma bulguları ebeveynlerin oyuna katılımları ile çocukların etkileşimsel davranışları arasında pozitif anlamda ilişki olduğunu göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, Oyun, Etkileşim

ABSTRACT

Children with autism spectrum disorder face challenges in forming friendships, initiating and maintaining conversations, and interpreting social cues due to their limited interests, social interaction, and communication skill deficits. This situation restricts their ability to exist within society. One of the areas affected by the difficulties these children experience is play. Children with autism spectrum disorder may show deficiencies in skills such as initiating play, being creative during play, and functional use of toys.

The social problems experienced by children with autism spectrum disorder can negatively impact the interaction between parents and their children, as well as the quality of the time spent together. Parents make great efforts to compensate for the deficiencies their children experience in social domains. Spending a significant portion of their day with their children, parents have many opportunities to support their children's communication and interaction skills and can play a crucial role in their development. One of the most effective methods parents use to promote these skills is through play.

The purpose of this study is to examine the play participation of parents of children with autism spectrum disorder in terms of various variables, as well as to investigate the relationship between parents' play participation and the interactional behaviors of their children with autism spectrum disorder. For this purpose, the relational survey model, one of the research methods, was used. The sample of the study consists of children aged 36-78 months with autism spectrum disorder living in Kocaeli and their parents. The findings of the study revealed a positive relationship between parents' play participation and their children's interactional behaviors.

Keywords: Autism spectrum disorder, Play, Interaction

GİRİŞ

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), sosyal etkileşim ve iletişimdeki eksikliklerin yanı sıra tekrarlayan davranış ve sınırlı ilgi kalıplarıyla karakterize edilen nörogelişimsel bir bozukluk şeklinde tanımlanmaktadır (APA, 2013). Otizm Spektrum Bozukluğundaki "spektrum" terimi, OSB'li bireylerin sergileyebileceği geniş yelpazedeki semptomları ve işlevsellik düzeylerini tanımlamak için kullanılmaktadır (Schertz vd., 2017). Spektrum ile ilişkili

Yıldırım Kılıç¹
Eylem Dayı²

How to Cite This Article

Kılıç, Y. & Dayı, E. (2024).
"Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Oyuna Katılımları ile Çocuklarının Etkileşimsel Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi"
International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:10, Issue:11; pp:2057-2076. DOI:
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14218358>

Arrival: 21 August 2024

Published: 26 November 2024

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye. ORCID: 0000-0003-3795-8821

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi. Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye. ORCID: 0000-0003-1020-5846

olarak otizm her bireyde farklı şekilde gözlemlenebilmektedir. Spektrumda olan çocukların erken teşhisi ve müdahalesi hayati önem taşımaktadır. Erken müdahalenin otizm belirtilerini hatta tanı konma olasılığını dahi azalttığı belirtilmektedir (Whitehouse vd., 2021). Bu nedenle erken gelişim dönemi, OSB'li çocukların karşılaştığı zorlukların tanımlanması ve ele alınması açısından oldukça önemlidir. Erken müdahalenin, OSB'li çocukların gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olduğu belirtilmekte ancak günümüzde OSB için ortalama tanı yaşının üç yaş olduğu görülmektedir (Ingersoll, 2011). Her ne kadar ortalama tanı yaşı üç yaş olsa da ebeveynler iyi bir gözlemci olduklarında otizmi daha erken bir aşamada tespit edebilmektedir. Araştırmalar, iki yaşın altında otizm semptomları gösteren çocukları tipik gelişim gösteren çocuklardan ayırt edebilen davranış kalıplarının olduğunu göstermiştir (Crais vd., 2006). Bu davranış kalıpları bebeklikten itibaren insan yüzüne ilgi göstermede, göz kontağı kurmada ve ortak dikkat becerilerinde sınırlılık olarak sıralanmaktadır (Kasari vd., 1990).

OSB'li çocukların sosyal etkileşim ve dil gelişiminde yaşadıkları zorluklar; sosyal-duygusal karşılıklık, sosyal iletişim davranışlarında sınırlılık ve sosyal ilişkileri geliştirme, sürdürme ve anlamadaki zorluklar olarak sıralanmaktadır (Ökçün-Akçamuş, 2016). OSB'li çocuklar sıklıkla sosyal ipuçlarını yorumlama, arkadaşlık kurma ve sürdürme, deneyimleri veya duyguları başkalarıyla paylaşma ve sınırlı ilgi gibi sosyal beceri eksiklikleriyle mücadele etmektedir. Bu eksiklikler, OSB'li çocukların çevresindekilerle etkili bir şekilde etkileşim kurma ve anlamlı ilişki geliştirme becerilerini önemli ölçüde etkileyebilmektedir (Alias & Ramly, 2021). Tüm çocuklarda olduğu gibi OSB'li çocukların da çevresindeki kişilerle iletişime geçme ve etkileşim kurma yolu oyundan geçmektedir.

Oyun, çocuk gelişiminin önemli bir yönüdür ve çocuklarda sosyal etkileşim, iletişim ve bilişsel becerileri değerlendirmek için değerli bir araç olarak kabul edilmektedir (Locke vd., 2015). Oyunun öğrenmeyi ve sosyal etkileşimi kolaylaştırdığı bilinmektedir (İnce vd., 2023; Pellegrini & Smith, 1998). Dahası araştırmalar oyunun çocukların bilişsel, duygusal ve fiziksel gelişimi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir (Smith & StGeorge, 2023). Çocuklar oyun yoluyla çevrelerindeki dünyayı keşfetme, problem çözme becerileri ve yaratıcılıklarını geliştirme fırsatına sahip olurlar. Aynı zamanda çocuklar oyun yoluyla akranlarıyla etkileşime girme, iş birliği kurma, iletişime geçme ve empati yapma gibi temel sosyal becerileri öğrenme imkanları da bulurlar (Lifter vd., 2011). Koşma, atlama ve tırmanma gibi fiziksel oyunlara katılmak çocukların motor becerilerinin gelişmesine katkıda bulunur ve sağlıklı bir yaşam tarzının desteklenmesine yardımcı olur (Martínez-Bello & Estevan, 2021). Görüldüğü gibi oyun, çocukların bütünsel gelişimine katkıda bulunan evrensel ve doğal bir aktivitedir (Uduchukwu, 2011).

Tipik gelişim gösteren çocuklarda olduğu gibi OSB'li çocuklar için de oyun çocukların gelişimleri açısından oldukça önemlidir. OSB'li çocuklar, tipik gelişim gösteren çocuklara göre farklı oyun davranışları sergileyebilmektedir. Bazı OSB'li çocuklar tekrarlayan veya tek başına oyun oynayabilirken, yaratıcı oyunlarda zorlanabilir veya oyun sırasında sosyal etkileşimlerde güçlükler yaşayabilir (Embse vd., 2011). Yaygın olarak motor ve taklit becerilerinde yaşanan eksiklikler OSB'li çocukların akran etkileşimleri ile birlikte grup oyunlarında da zorlanmalarına neden olmaktadır (Rogers vd., 2003). Ayrıca bilişsel ve dil gelişimi için çok önemli olan sembolik oyun (rol yapma oyunu) ve işlevsel oyun (nesnelere amaçlandığı gibi kullanma) konusunda yaşanan zorluklar, OSB'li çocukların yaratıcı ve etkileşimli oyuna sınırlı katılımına yol açar (Stahmer, 1999). Yapılan araştırmalar OSB'li çocukların oyun davranışlarında gerilik olduğu ve bunun sosyal gelişimlerdeki gecikmelerle ilişkili olabileceğini göstermiştir (Jordan, 2003).

Güçlü bir ebeveyn-çocuk ilişkisi ve ebeveynin oyuna katılımı, OSB'li çocuklarda sosyal etkileşim ve iletişim becerilerinin gelişmesine katkıda bulunabilir. OSB'de ebeveynin oyun katılımı ile çocukların etkileşimli davranışları arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamak için ebeveynin etkisini dikkate almak önemlidir (Schertz vd., 2017). Hem ebeveynin hem de OSB'li çocuğun oyuna katılımının ve ebeveyn-çocuk etkileşiminin çocuğun oyun davranışı ve sosyal beceri gelişimi üzerinde olumlu etkisi beklenmektedir (Freeman & Kasari, 2013). Birçok çalışma bu ilişkiyi araştırmış ve ebeveynler ile OSB'li çocukları arasındaki etkileşimin kalitesinin oyun davranışının gelişimi ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Flippin & Watson, 2011). 2022 yılında Allen ve diğerleri yaptıkları araştırmada Ebeveyn-Çocuk Etkileşim Terapisinin (PCIT) OSB olan çocuklardaki problem davranışları azaltmadaki etkinliğini değerlendirmiş ve bu terapi sonucunda çocuktaki davranışlarda, ebeveyn-çocuk iletişimde, çocuk uyumunda ve ebeveyn stresinde önemli iyileşmeler gözlemlenmiştir. Yapılan bu çalışmada PCIT kapsamında ebeveynlere oyun sırasından çocuklarının liderliğini takip etmeleri ve çocuklarının güvenini kazanmaları konusunda koçluk yapılmıştır. Başka bir çalışmada, OSB'li çocuklarda ebeveyn aracılı oyun temelli müdahalelerin çocukların ortak dikkat, sosyal etkileşim ve dil gibi gelişimsel becerileri üzerindeki olumlu etkileri vurgulanmıştır (Deniz vd., 2022). Bu bulgular, ebeveyn-çocuk etkileşiminin ve oyun katılımının OSB'li çocuklarda oyun davranışı ve sosyal beceri gelişimi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabileceğini göstermektedir. Ancak ebeveynlerin oyun katılım düzeyi ve niteliğinin, çocuğun otizm semptomlarının şiddeti, ebeveynin kendi oyun

becerileri ve yetenekleri gibi bireysel faktörlere bağlı olarak değişebileceğinin de göz önünde bulundurulması önemlidir (Siller vd.,2012). İyi düzeyde olan OSB'li -çocukların ebeveynleri karşılıklı oyun oynama ve oyun sırasında olumlu geri bildirimde bulunma eğilimindeyken, ortak dikkati zayıf ve daha az ifade edici dil becerisine sahip olan OSB'li çocukların ebeveynleri, çocuklarını fiziksel olarak kontrol altında tutmak ve görevlere yönlendirmek için daha fazla zaman harcamaktadırlar (Kasari vd., 1988). Sonuç olarak araştırmalar, OSB'li çocuklarda ebeveynlerin oyun katılımı ile oyun davranışı ve sosyal becerilerin gelişimi arasında sürekli olarak pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda ebeveynler çocuklarıyla aktif olarak oyun etkinliklerine katılarak sosyal etkileşim, iletişim ve diğer gelişim alanları için önemli fırsatlar sağlayabilirler (Naber vd., 2007).

Her ne kadar ebeveynlerin çocukları ile etkileşimleri önemli olsa da ebeveynlerin oyuna katılımlarını etkileyen faktörler olabilmektedir. Ebeveynlerin öz yeterlilik algıları oyuna katılımı etkileyen faktörlerden biridir. Yeterlilik algısı yüksek olan ebeveynlerin oyuna katılımlarının daha fazla olduğu belirtilmektedir (Bar vd., 2016). OSB'li bir çocuğa sahip olmak ebeveynlerin yaşam dengesini bozabilmekte ve ebeveynlerin ruhsal problemler yaşamalarına neden olabilmektedir. Yaşam dengelerindeki bozulmanın sonucu olarak evlilik kalitesi de bozulabilmekte ve bu durum ebeveynlerin oyuna katılımlarını etkilemektedir. Yaşamın bir alanında yaşanan stresin diğer alanlara da yayılacağı hipotezi doğrultusunda evlilikte yaşanan problemler ebeveynlerin OSB'li çocuğuyla geçirdiği kaliteli zamanı da etkilemektedir (Benson, 2013). Yaşadıkları ruhsal problemlerle birlikte, OSB'li çocukların duygusal ilişkili davranışları, sosyal etkileşim ve iletişim becerilerinde yaşadıkları zorluklar ebeveynlerin toplumsal katılımına etki etmekte ve toplum tarafından kısıtlanan ebeveynlerin çocukları ile kapalı alanlarda veya oyun alanlarında bulduklarında tepki almaktan korktukları belirtilmektedir (Schaaf vd., 2011; Smith vd., 2023).

Alanyazında OSB ve oyun ile ilgili çeşitli araştırmalara rastlanmaktadır. El-Ghoroury ve Romanczyk (1999) OSB'li çocuğun ebeveynleri ve kardeşleri ile olan etkileşimlerini incelemiş ve karşılaştırmışlardır. Araştırma bulguları ebeveynlerin OSB'li çocukları ile diğer çocuklarına oranla daha fazla oyun oynama çabasında olduklarını, OSB'li çocuğun ise kardeşleri ile anne-babasına oranla daha çok oyun oynama çabası içerisinde olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca araştırmanın sonuçları ebeveynlerin OSB'li çocuklarıyla daha fazla etkileşim kurarak OSB semptomlarını azaltabileceklerini ortaya koymuştur. Ökcün (2008) OSB'li çocuğa sahip annenin çocuğu akranları ile birlikteyken sosyal becerileri kazandırmak için gerçekleştirdiği stratejilerin betimlenmesini amaçlamıştır. Araştırmanın sonucu annenin çocuğuna oyunda rehber olmasının ayrıca sözel ve sözel olmayan etkileşim stratejileri kullanmasının çocuğunun akranları ile sosyal etkileşimini ve oyun becerilerini güçlendirdiğini ortaya koymuştur. Flippin ve Watson (2011) ebeveynlerin duyarlı tepkileri ve oyun davranışları ile OSB'li çocukların oyuncaklar ve nesnelere oynama becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma bulguları OSB'li çocukların tek başına oyun ya da babayla oyundan daha ziyade anneleri ile oynama eğiliminde olduklarını, anne ve babaların duyarlı ve yanıtlayıcı davranışlarının OSB'li çocukların oyuncaklarla oynama eğilimini güçlendirdiğini ortaya koymuştur. Freeman ve Kasari (2013), OSB'li olan ve tipik gelişim gösteren iki grup çocuğun ebeveynleri ile oyun becerilerini karşılaştırmış ve OSB'li çocukların oyun becerilerinin zayıf olduğunu ayrıca OSB'li çocuğa sahip ebeveynlerin oyunu başlatan taraf olmakla birlikte yönlendirici de olduklarını belirtmişlerdir. Strid ve diğerleri (2013) tipik gelişim gösteren çocuklar ile konuşabilen OSB'li ve konuşamayan OSB'li çocukların rol yapma becerileri ile ertelenmiş taklit becerilerini incelemişlerdir. Araştırma bulguları, konuşamayan OSB'li çocukların tipik gelişim gösteren ve konuşabilen OSB'li çocuklara göre rol yapma ve ertelenmiş taklit becerilerinin daha düşük seviyede olduğu, konuşamayan OSB'li çocuğa sahip ebeveynlerin diğer ebeveynlere göre çocuklarıyla daha az senkronize ve uyumlu olduklarını ortaya konmuştur. Bayam (2017) 2-6 yaş aralığında OSB'li çocuklara uygulanan oyun seansının çocukların dil gelişimi ve sosyal beceriler üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda 6 aylık oyun seanslarının OSB'li çocukların sosyal beceriler ve dil gelişimi üzerinde etkili olduğu ortaya koyulmuştur. Bilgin ve Akkaynak (2021) ise 4-6 yaş aralığındaki OSB'li çocukların sosyal beceri gelişimlerini oyun ve drama ilişkisiyle belirlemeyi amaçladıkları araştırma kapsamında çocuklara 12 haftalık oyun ve drama programı uygulamıştır. Programın sonunda sosyal beceri değerlendirme ölçeğinin alt boyutları olan "kişiler arası beceriler", "kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri", "akran baskısı ile başa çıkma becerileri", "sözel açıklama becerileri", "kendini kontrol etme becerileri", "amaç oluşturma becerileri," "dinleme becerileri", "görevleri tamamlama becerileri" ve "sonuçları kabul etme becerileri"nin ön test-son test puanları arasında anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Uygulanan oyun ve drama programının OSB'li çocukların sosyal becerilerini geliştirdiği ortaya konmuştur. Şentürk-Cesur (2021) OSB'li çocuğu olan anne ve babaların oyuna ilişkin görüşlerini incelemiştir. Ebeveynler çocukları ile oyun oynamaya çalıştıklarında problem davranışlarla karşılaştıklarını ve nasıl oyun oynayacakları konusunda bir rehber ihtiyacı duyduklarını belirtmişlerdir. Lam ve diğerleri (2023) OSB'li çocukların oyun davranışları ve ebeveynlerin oyunda model olma davranışları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın bulguları ebeveynlerin oyunda model olmalarının OSB'li çocukların oyun eylemlerinin sayısıyla pozitif yönde ilişkisi olduğunu ortaya koymuştur. OSB'li çocuklar

için oyunun önemli olduğunun vurgulandığı bu çalışmada ebeveynlere günlük yaşam aktivitelerinde oyunu sıklıkla kullanmaları önerilmiştir.

OSB’de oyun becerilerinin incelendiği birçok araştırma bulunmasına rağmen, OSB’li çocuğa sahip ebeveynlerin oyuna katılımları ile çocukların etkileşimsel davranışları arasındaki ilişkiyi inceleyen herhangi bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu durum OSB’li çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarıyla oyun oynama durumlarını, çocuğunun OSB’den etkilenmiş olmasının ebeveynin oyuna katılım durumunu ne düzeyde etkilediğini ve çocukların etkileşimsel davranışlarının ebeveynlerin oyuna katılım durumu ile ilişkisini ortaya koyacak bir çalışmanın gerekliliğini göstermektedir. Ayrıca ebeveynlerin oyuna katılım durumları ile çocukların ebeveynleri ile girdikleri etkileşim arasındaki ilişkinin belirlenmesi önemlidir. Çünkü ebeveynlerin oyuna katılım durumları ile çocukların etkileşimsel davranışları arasındaki ilişkinin belirlenmesinin hem uygulamada ebeveynlere yol gösterici olacağı hem de gelecekte yapılacak çalışmalara katkı sunacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın sonuçlarının hem ebeveynlere hem de çalışmacılara OSB’li çocuğu olan ebeveynlerin oyuna katılım durumları ile OSB’li çocukların etkileşimsel davranışları arasındaki ilişkiyi değerlendirebilmeleri açısından fikir sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı OSB’li çocuğa sahip ebeveynlerin oyuna katılımlarının bazı değişkenler açısından incelenmesinin yanında ebeveynlerin oyuna katılım durumlarıyla OSB’li çocukların etkileşimsel davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- 1.Ebeveynlerin yaşı ile ebeveynlerin oyuna katılım durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 2.Çocukların yaşı ile ebeveynlerin oyuna katılım durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 3.Sahip olunan çocuk sayısı ile ebeveynlerin oyuna katılım durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 4.Ebeveynlerin eğitim düzeyi ile oyuna katılım durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 5.Ebeveynlerin oyuna katılımları ile OSB’li bireylerin etkileşimsel davranışları arasında bir ilişki var mıdır?
- 6.Ebeveynlerin oyuna katılımları, OSB’li bireylerin etkileşimsel davranışlarının ne kadarını açıklamaktadır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli iki veya daha fazla değişken arasındaki eş zamanlı değişimin derecesini belirlemeyi hedefleyen bir araştırma modelidir (Büyüköztürk vd., 2018; Karasar, 2012).

Katılımcılar

Araştırmada katılımcıları Kocaeli’de yaşayan, yaşları 36-78 ay aralığında değişen OSB tanılı 32 çocuk ve ebeveyni oluşturmaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde çalışmanın amacına uygun özelliklere sahip kişilerin seçimine dikkat edilmiştir. Çalışmaya dahil olan ebeveynlerden katılımcılar için bilgilendirilmiş gönüllü olur formunu imzalamaları istenmiştir. Katılımcılar belirlenirken ebeveynlerde ve çocuklarda dikkate alınan önkoşul özellikler aşağıda belirtilmiştir.

Ebeveyn Katılımcılar;

- ✓ OSB tanılı çocuğu olması
- ✓ Araştırmaya katılmaya gönüllü olması
- ✓ Çocuk Katılımcılar;
- ✓ Yaşının 36-78 ay arasında olması,
- ✓ OSB tanısı olması

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Demografik Bilgi Formu

Demografik bilgi formunda ebeveynlerin cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyi ve sahip oldukları çocuk sayısına ilişkin sorular yer almaktadır. Araştırma amaçlarına uygun olarak, OSB tanısı almış çocukların ve onların ebeveynlerinin demografik bilgilerinin elde edilmesi amacıyla çalışmacı tarafından özel olarak geliştirilen bir bilgi toplama formu kullanılmıştır. Form ebeveynler tarafından doldurulmuştur.

Ebeveyn Oyuna Katılım Ölçeği

Işıkoğlu ve İvrendi (2008) tarafından geliştirilmiş olan "Oyuna Katılım Ölçeği" toplamda 15 maddeden oluşmaktadır. Güvenirlik verileri için Cronbach Alpha (a) katsayısı ve madde toplam korelasyon katsayıları hesaplanmış ve yapılan analizler sonucu, anketin iç tutarlılık katsayısı 0.78 olarak ortaya konmuştur. Yapılan çalışmada hangi maddenin hangi faktöre ait olduğunu belirlemede 0.40 ölçütü dikkate alınmış olup, alt boyutlarda "akademik oyun" 0.73, "sosyo-dramatik ve hareketli oyun" 0.69 ve "oyunu teşvik" 0.41 olarak bulunmuştur. Ebeveynlere ölçekte yer alan 15 madde sorulmuş olup ebeveynlerin verdikleri cevaba göre 1 (hiçbir zaman), 2 (ara sıra), 3 (çoğunlukla) ve 4 (her zaman) şeklinde puanlama yapılmıştır. Ebeveynlerin doldurduğu ölçekler araştırmacı tarafından dosyalanmış ve kilitli bir dolapta saklanmıştır.

Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği (ÇDDÖ-TV)

ÇDDÖ çocukların temel davranışları ile etkileşimsel davranışlarını belirlemek amacıyla Mahoney ve Wheeden (1999) tarafından geliştirilmiştir. Türkçeye Diken (2009) aracılığıyla uyarlanmıştır. Uyarlanan ölçek "Dikkat" (dikkat, devamlılık, katılım ve iş birliği) ve "Başlatma" (başlatma, ortak dikkat ve duygusal durum) olmak üzere 2 faktör ve 7 maddeden oluşmaktadır. Ölçek yapısının geçerliliği açımlayıcı faktör analizi ile güvenilirliği ise iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alpha) ve madde analizi ile test edilmiştir. Ölçek güvenilirliği ile ilgili iç tutarlılık katsayısı her bir alt faktör için ayrı ayrı hesaplanarak bulunmuştur. İç tutarlılık katsayılarına bakıldığında "Dikkat" boyutu 0.79, "Başlatma" boyutu 0.91 olarak belirlenmiştir. - 2 faktörün varyansın %78,86'sını açıkladığı ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu ortaya koyulmuştur (Diken, 2009). Ebeveyn-çocuk etkileşiminin 10 dakikalık video kayıtları üzerinden incelenmesi sonucunda, çocukların dikkat ve başlatma davranışları ÇDDÖ-TV'nin ilgili alt faktörleri (dikkat, sürdürme, katılım, iş birliği ve başlatma, ortak dikkat, duygusal durum) kullanılarak kodlandı. Bu ölçek kapsamında çocukların serbest oyun sırasındaki etkileşimsel davranışları gözlemlenerek her bir davranış unsuru için 1 ile 5 arasında puanlama yapılmıştır.

Kayıtların Alınması

Çocukların etkileşimsel davranışlarını gözlemleyebilmek için ebeveyn ve çocuğun tek oturumluk 10 dakikalık oyun videosu çekilmiştir. Oyun videosu kurum ortamında bağımsız bir odada gerçekleştirilmiştir. Oyunda yer alan oyuncaklar çocukların yaş seviyesine uygun olarak araştırmacı tarafından belirlenmiştir. Yapboz, mutfak araçları, kitap, tef, taşlar, meyveler ve hayvanlar oyuncak seti olarak hazırlanmıştır. Ebeveynlere kayıttan önce oyuna müdahale edilmeyeceği belirtilecek ve "evde nasıl oynuyorsanız aynı şekilde oynayın" yönergesi verilmiştir. Ebeveyn ve çocuğun yer aldığı 10 dakikalık oyun videosu için video çekiminden önce veli- izin formunu doldurup imzalamaları istenmiştir. Ebeveyn ve çocuklara ait videolar araştırmacı tarafından sabit diskte depolanmış ve saklanmıştır.

Gözlemciler Arası Güvenirlik Verilerinin Toplanması

Gözlemciler arası güvenirlik verileri için toplam video sayısının %30'u olarak 10 Dakikalık 9 oyun videosu özel eğitim alanında uzman bağımsız iki gözlemci tarafından kodlanmıştır. Gözlemciler arası güvenirlik verisinin hesaplanmasında; "GAG= [(görüş birliği/görüş birliği + görüş ayrılığı)] x 100" formülü kullanılmıştır. Gözlemciler arası güvenirlik %90 bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmada belirlenmiş olan alt problemlerin çözümlenmesine ilişkin yapılacak olan analizleri belirleyebilmek için normallik analizleri yapılmıştır. Normallik analizine yönelik olarak anne-baba oyuna katılım ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin normallik analizleri yapılarak çarpıklık ve basıklık değerleri belirlenmiş, güç ve Tip-1 hatanın etkisini giderebilmek amacıyla çarpıklık ve basıklığın standart değeri hesaplanarak (Hair vd., 2011) Tablo 1'de belirtilmiştir.

Tablo 1: Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Normallik Dağılım Değerleri

Ölçek / Alt Boyut	Çarpıklık	Basıklık	Çarpıklığın Standart Değeri	Basıklığın Standart Değeri
Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği	,657	,001	1,52	,00
Akademik Oyun Alt Boyutu	,513	-,703	1,18	-,81
Sosyo-Dramatik ve Hareketli Oyun Alt Boyutu	,811	1,248	1,87	-,81
Oyunu Teşvik Alt Boyutu	-,663	,177	-1,53	,20

Tablo 1 incelendiğinde Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin hesaplanmış olan çarpıklık ve basıklık değerlerinin -,70 ile 1,24 değerleri arasında değiştiği görülmektedir. Bu değerlerin ± 2 değerleri arasında yer alması, ölçeğin ve alt boyutlarının normal dağılımdan aşırı sapmadığını göstermektedir (George & Mallery, 2003). Ayrıca ,01 anlamlılık düzeyinde çarpıklık ve basıklığın standart değerlerinin -1,53 ile 1,87 değerleri arasında değiştiği görülmektedir. Bu değerlerin $\pm 2,58$ değerleri arasında bulunması, ölçeklerin ve alt boyutlarının normal

dağılımdan aşırı sapmadığını göstermektedir (Hair vd., 2011). Dolayısıyla, araştırma verilerinin analizinde normal dağılım varsayımına dayalı istatistiksel analizler kullanılmıştır. Ebeveyn yaşı değişkenine ilişkin normallik dağılımları analiz edilerek Tablo 2’de belirtilmiştir.

Tablo 2: Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Ebeveyn Yaşı Göre Normallik Dağılım Değerleri

Ölçek/Alt boyut	Ebeveyn Yaş	Çarpıklığın Standart Değeri	Basıklığın Standart Değeri
Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği	30 ve altı	,35	-1,09
	31-40	1,26	-,09
	41 ve üstü	-,57	-,07
Akademik Oyun Alt Boyutu	30 ve altı	-1,15	,14
	31-40	,084	-,66
	41 ve üstü	,97	,97
Sosyo-Dramatik ve Hareketli Oyun Alt Boyutu	30 ve altı	,55	-,43
	31-40	,76	1,07
	41 ve üstü	,00	,005
Oyunu Teşvik Alt Boyutu	30 ve altı	-,007	-,37
	31-40	-1,21	,006
	41 ve üstü	-1,51	,93

Tablo 2 incelendiğinde, ebeveyn yaşı değişkeni bağlamında Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin ,01 anlamlılık düzeyinde ebeveyn yaşı değişkenine göre çarpıklık ve basıklık standart değerlerinin ise -1,51 ile 1,26 değerleri arasında olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan değerlerin $\pm 2,58$ değerleri arasında olması, ölçek ve alt boyutlarının ebeveyn yaşı değişkenine göre normal dağılımdan aşırı sapma göstermediğini göstermektedir (Hair vd., 2011). Bu nedenle, araştırmadan elde edilen verilerin ebeveyn yaşı değişkenine göre analizlerinde normal dağılım varsayımına dayalı istatistiksel analizler kullanılmıştır. Çocuk yaşı değişkenine ilişkin normallik dağılımları analiz edilerek Tablo 3’te belirtilmiştir.

Tablo 3: Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Çocuk Yaşı Göre Normallik Dağılım Değerleri

Ölçek/Alt boyut	Çocuk Yaş (Aylık)	Çarpıklığın Standart Değeri	Basıklığın Standart Değeri
Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği	60 ve altı	,82	-,36
	61-71	-,66	-,25
	72 ve üstü	,82	-,80
Akademik Oyun Alt Boyutu	60 ve altı	,32	-,81
	61-71	,82	-,62
	72 ve üstü	,88	,35
Sosyo-Dramatik ve Hareketli Oyun Alt Boyutu	60 ve altı	1,01	,29
	61-71	-,54	-,04
	72 ve üstü	1,63	1,12
Oyunu Teşvik Alt Boyutu	60 ve altı	-,41	-,78
	61-71	-1,15	1,02
	72 ve üstü	,36	1,28

Tablo 3 incelendiğinde, çocuk yaşı değişkeni bağlamında Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin ,01 anlamlılık düzeyinde çocuk yaşı değişkenine göre çarpıklık ve basıklık standart değerlerinin ise -1,15 ile 1,63 değerleri arasında olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan değerlerin $\pm 2,58$ değerleri arasında olması, ölçek ve alt boyutlarının çocuk yaşı değişkenine göre normal dağılımdan aşırı sapma göstermediğini göstermektedir (Hair vd., 2011). Bu nedenle, araştırmadan elde edilen verilerin çocuk yaşı değişkenine göre analizlerinde normal dağılım varsayımına dayalı istatistiksel analizler kullanılmıştır. Ebeveyn eğitim durumu değişkenine ilişkin normallik dağılımları analiz edilerek Tablo 4’te belirtilmiştir.

Tablo 4: Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Ebeveyn Eğitim Durumuna Göre Normallik Dağılım Değerleri

Ölçek/Alt boyut	Ebeveyn Eğitim Durumu	Çarpıklığın Standart Değeri	Basıklığın Standart Değeri
-----------------	-----------------------	-----------------------------	----------------------------

Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği	İlkokul-Ortaokul	-,69	2,25
	Lise-Önlisans	1,26	-,33
	Lisans-Lisanüstü	,99	,61
Akademik Oyun Alt Boyutu	İlkokul-Ortaokul	,97	,61
	Lise-Önlisans	,10	-,90
	Lisans-Lisanüstü	1,96	2,1
Sosyo-Dramatik ve Hareketli Oyun Alt Boyutu	İlkokul-Ortaokul	,00	,61
	Lise-Önlisans	1,00	1,09
	Lisans-Lisanüstü	1,74	1,49
Oyunu Teşvik Alt Boyutu	İlkokul-Ortaokul	,58	,73
	Lise-Önlisans	-1,14	,76
	Lisans-Lisanüstü	-1,98	2,35

Tablo 4 incelendiğinde, ebeveyn eğitim durumu değişkeni bağlamında Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin ,01 anlamlılık düzeyinde ebeveyn eğitim durumu değişkenine göre çarpıklık ve basıklık standart değerlerinin ise -1,98 ile 2,35 değerleri arasında olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan değerlerin $\pm 2,58$ değerleri arasında olması, ölçek ve alt boyutlarının ebeveyn eğitim durumu değişkenine göre normal dağılımdan aşırı sapma göstermediğini göstermektedir (Hair vd., 2011). Bu nedenle, araştırmadan elde edilen verilerin ebeveyn eğitim durumu değişkenine göre analizlerinde normal dağılım varsayımına dayalı istatistiksel analizler kullanılmıştır. Çocuk sayısı değişkenine ilişkin normallik dağılımları analiz edilerek Tablo 5'te belirtilmiştir.

Tablo 5: Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Çocuk Sayısına Göre Normallik Dağılım Değerleri

Ölçek/Alt boyut	Çocuk Sayısı	Çarpıklığın Standart Değeri	Basıklığın Standart Değeri
Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği	1	,72	-,36
	2	1,26	,28
	3	2,03	2,18
Akademik Oyun Alt Boyutu	1	,77	-,30
	2	1,06	-,34
	3	,39	-,91
Sosyo-Dramatik ve Hareketli Oyun Alt Boyutu	1	,24	-,07
	2	2,00	2,14
	3	,86	-,15
Oyunu Teşvik Alt Boyutu	1	-1,53	1,23
	2	-1,69	,54
	3	-,53	,86

Tablo 5 incelendiğinde, çocuk sayısı değişkeni bağlamında Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin ,01 anlamlılık düzeyinde çocuk sayısı değişkenine göre çarpıklık ve basıklık standart değerlerinin ise -1,69 ile 2,18 değerleri arasında olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan değerlerin $\pm 2,58$ değerleri arasında olması, ölçek ve alt boyutlarının çocuk sayısı değişkenine göre normal dağılımdan aşırı sapma göstermediğini göstermektedir (Hair vd., 2011). Bu nedenle, araştırmadan elde edilen verilerin çocuk sayısı değişkenine göre analizlerinde normal dağılım varsayımına dayalı istatistiksel analizler kullanılmıştır.

Ebeveynlerin oyuna katılım durumlarının ebeveyn yaşı, çocuk yaşı, çocuk sayısı ve ebeveyn eğitim durumu değişkenlerine göre değişimlerini belirlemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Ebeveynlerin oyuna katılım durumları ile OSB'li bireylerin etkileşimsel davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. (Büyüköztürk, 2016). İlgili istatistiki analizler bilgisayar ortamında IBM SPSS 20 paket programı kullanılarak yapılmıştır.

BULGULAR

Ebeveyn yaşı değişkenine göre ebeveynlerin oyuna katılım durumları ölçeği ve alt boyut puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 6-13'te belirtilmiştir.

Tablo 6: Ebeveyn Yaşına Göre Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği Puanları

Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği	N	$\bar{X}$	S
30 ve altı	5	35,8	1,82
31-40	17	34,64	1,06
41 ve üstü	10	30,9	,88
Toplam	32	32,59	4,12

Tablo 6 incelendiğinde, Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeğine ilişkin en yüksek ortalama puanın 35,8 ile 30 yaş ve altındaki ebeveynlere, en düşük ortalama puanın ise 30,9 ile 41 yaş ve üstü ebeveynlere ait olduğu görülmektedir. 31-40 yaş arasındaki ebeveynlerin ortalama puanları 34,64 olarak belirlenmiştir. Ebeveyn yaşına göre Anne-Baba

Oyuna Katılım Ölçeği puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek faktörlü varyans (ANOVA) ile test edilerek Tablo 7’de belirtilmiştir.

Tablo 7: Ebeveyn Yaşına Göre Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği Puanları İlişkiz Örneklem için Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	80,13	2	40,06	2,596	,092
Gruplarıçi	447,58	29	15,43		
Toplam	527,71	31			

Tablo 7 incelendiğinde, Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği puanlarının ebeveyn yaşı açısından anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($F_{(2-29)} = 2,59$; $p > .05$). Farklı yaşlardaki ebeveynlerin oyuna katılım durumlarının birbirine yakın olduğu ifade edilebilir.

Tablo 8: Ebeveyn Yaşına Göre Akademik Oyun Alt Boyutu Puanları

Akademik Oyun Alt Boyutu	N	$\bar{X}$	S
30 ve altı	5	10,8	,8
31-40	17	9,2353	,60
41 ve üstü	10	8,1	,43
Toplam	32	9,125	2,23

Tablo 8 incelendiğinde, akademik oyun alt boyutuna ilişkin en yüksek ortalama puanın 10,8 ile 30 yaş ve altındaki ebeveynlere, en düşük ortalama puanın ise 8,1 ile 41 yaş ve üstü ebeveynlere ait olduğu görülmektedir. 31-40 yaş arasındaki ebeveynlerin ortalama puanları 9,23 olarak belirlenmiştir. Ebeveyn yaşına göre akademik oyun alt boyutu puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek faktörlü varyans (ANOVA) ile test edilerek Tablo 9’da belirtilmiştir.

Tablo 9: Ebeveyn Yaşına Göre Akademik Oyun Alt Boyutu Puanları İlişkiz Örneklem için Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	24,74	2	12,37	2,74	,081
Gruplarıçi	130,75	29	4,50		
Toplam	155,5	31			

Tablo 9 incelendiğinde, akademik oyun alt boyutu puanlarının ebeveyn yaşı açısından anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($F_{(2-29)} = 2,74$; $p > .05$). Farklı yaşlardaki ebeveynlerin akademik oyun puanlarının birbirine yakın olduğu ifade edilebilir.

Tablo 10: Ebeveyn Yaşına Göre Sosyo-Dramatik ve Hareketli Oyun Alt Boyutu Puanları

Sosyo-Dramatik ve Hareketli Oyun Alt Boyutu	N	$\bar{X}$	S
30 ve altı	5	11,6	1,07
31-40	17	10,35	,39
41 ve üstü	10	10	,36
Toplam	32	10,43	1,66

Tablo 10 incelendiğinde, sosyo-dramatik ve hareketli oyun alt boyutuna ilişkin en yüksek ortalama puanın 11,6 ile 30 yaş ve altındaki ebeveynlere, en düşük ortalama puanın ise 10 ile 41 yaş ve üstü ebeveynlere ait olduğu görülmektedir. 31-40 yaş arasındaki ebeveynlerin ortalama puanları 10,35 olarak belirlenmiştir. Ebeveyn yaşına göre sosyo-dramatik ve hareketli oyun alt boyutu puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek faktörlü varyans (ANOVA) ile test edilerek Tablo 11’de belirtilmiştir.

Tablo 11: Ebeveyn Yaşına Göre Sosyo-Dramatik ve Hareketli Oyun Alt Boyutu Puanları İlişkiz Örneklem için Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	8,793	2	4,39	1,65	,20
Gruplarıçi	77,08	29	2,65		
Toplam	85,87	31			

Tablo 11 incelendiğinde, sosyo-dramatik ve hareketli oyun alt boyutu puanlarının ebeveyn yaşı açısından anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($F_{(2-29)} = 1,65$; $p > .05$). Farklı yaşlardaki ebeveynlerin sosyo-dramatik ve hareketli oyun puanlarının birbirine yakın olduğu ifade edilebilir.

Tablo 12: Ebeveyn Yaşına Göre Oyunu Teşvik Alt Boyutu Puanları

Oyunu Teşvik Alt Boyutu	N	$\bar{X}$	S
30 ve altı	5	13,4	,87

31-40	17	13,05	,56
41 ve üstü	10	12,8	,55
Toplam	32	13,03	2,05

Tablo 12 incelendiğinde, oyunu teşvik alt boyutuna ilişkin en yüksek ortalama puanın 13,4 ile 30 yaş ve altındaki ebeveynlere, en düşük ortalama puanın ise 12,8 ile 41 yaş ve üstü ebeveynlere ait olduğu görülmektedir. 31-40 yaş arasındaki ebeveynlerin ortalama puanları 13,05 olarak belirlenmiştir. Ebeveyn yaşına göre oyunu teşvik alt boyutu puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek faktörlü varyans (ANOVA) ile test edilerek Tablo 13’de belirtilmiştir.

Tablo 13: Ebeveyn Yaşına Göre Oyunu Teşvik Alt Boyutu Puanları İlişkisz Örneklemeler için Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	1,22	2	,61	,13	,87
Gruplarıçi	129,74	29	4,47		
Toplam	130,96	31			

Tablo 13 incelendiğinde, oyunu teşvik alt boyutu puanlarının ebeveyn yaşı açısından anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($F_{(2-29)} = ,13$; $p > .05$). Farklı yaşlardaki ebeveynlerin oyunu teşvik puanlarının birbirine yakın olduğu ifade edilebilir.

Çocuk yaşı değişkenine göre ebeveynlerin oyuna katılım durumları ölçeği ve alt boyut puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 14-21’de belirtilmiştir.

Tablo14: Çocuk Yaşına Göre Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği Puanları

Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği	N	$\bar{X}$	S
60 ay ve Altı	12	33	1,42
61-71 ay	12	31,25	,82
72 ay ve üstü	8	34	1,52
Toplam	32	32,59	4,12

Tablo 14 incelendiğinde, Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeğine ilişkin en yüksek ortalama puanın 34 ile 72 ay ve üzerindeki çocuğa sahip ebeveynlere, en düşük ortalama puanın ise 31,25 ile 61-71 ay arasına çocuğa sahip ebeveynlere ait olduğu görülmektedir. 60 ay ve altında çocuğa sahip ebeveynlerin ortalama puanları 33 olarak belirlenmiştir. Çocuk yaşına göre Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek faktörlü varyans (ANOVA) ile test edilerek Tablo 15’de belirtilmiştir.

Tablo 15: Çocuk Yaşına Göre Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği Puanları İlişkisz Örneklemeler için Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	39,46	2	19,73	1,17	,324
Gruplarıçi	488,25	29	16,83		
Toplam	527,71	31			

Tablo 15 incelendiğinde, Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği puanlarının çocuk yaşı açısından anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($F_{(2-29)} = 1,17$; $p > .05$). Farklı yaşlardaki çocuklara sahip ebeveynlerin oyuna katılım durumlarının birbirine yakın olduğu ifade edilebilir.

Tablo 16: Çocuk Yaşına Göre Akademik Oyun Alt Boyutu Puanları

Akademik Oyun Alt Boyutu	N	$\bar{X}$	S
60 ay ve Altı	12	9,66	,58
61-71 ay	12	8,41	,58
72 ay ve üstü	8	9,37	,99
Toplam	32	9,12	2,23

Tablo 16 incelendiğinde, akademik oyun alt boyutuna ilişkin en yüksek ortalama puanın 9,66 ile 60 ay ve altında çocuğa sahip ebeveynlere, en düşük ortalama puanın ise 8,41 ile 61-71 ay arasındaki çocuğa sahip ebeveynlere ait olduğu görülmektedir. 72 ay ve üstünde çocuğa sahip ebeveynlerin ortalama puanları 9,375 olarak belirlenmiştir. Çocuk yaşına göre akademik oyun alt boyutu puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek faktörlü varyans (ANOVA) ile test edilerek Tablo 17’de belirtilmiştir.

Tablo 17: Çocuk Yaşına Göre Akademik Oyun Alt Boyutu Puanları İlişkisz Örneklemeler için Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	10,04	2	5,02	1,00	,38

Grupları	145,45	29	5,01		
Toplam	155,5	31			

Tablo 17 incelendiğinde, akademik oyun alt boyutu puanlarının çocuk yaşı açısından anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($F_{(2-29)} = 1,00$ $p > .05$). Farklı yaşlardaki çocuğa sahip ebeveynlerin akademik oyun puanlarının birbirine yakın olduğu ifade edilebilir.

Tablo 18: Çocuk Yaşına Göre Sosyo-Dramatik ve Hareketli Oyun Alt Boyutu Puanları

Sosyo-Dramatik ve Hareketli Oyun Alt Boyutu	N	$\bar{X}$	S
60 ay ve Altı	12	10,5	,63
61-71 ay	12	10,16	,32
72 ay ve üstü	8	10,75	,55
Toplam	32	10,43	1,66

Tablo 18 incelendiğinde, sosyo-dramatik ve hareketli oyun alt boyutuna ilişkin en yüksek ortalama puanın 10,75 ile 72 ay ve üstünde çocuğa sahip ebeveynlere, en düşük ortalama puanın ise 10,16 ile 61-71 ay arasındaki çocuğa sahip ebeveynlere ait olduğu görülmektedir. 60 ay ve altındaki çocuğa sahip ebeveynlerin ortalama puanları 10,5 olarak belirlenmiştir. Çocuk yaşına göre sosyo-dramatik ve hareketli oyun alt boyutu puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek faktörlü varyans (ANOVA) ile test edilerek Tablo 19'da belirtilmiştir.

Tablo 19: Çocuk Yaşına Göre Sosyo-Dramatik ve Hareketli Oyun Alt Boyutu Puanları İlişkiz Örneklem için Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	1,70	2	,85	,29	,74
Grupları	84,16	29	2,90		
Toplam	85,87	31			

Tablo 19 incelendiğinde, sosyo-dramatik ve hareketli oyun alt boyutu puanlarının çocuk yaşı açısından anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($F_{(2-29)} = ,29$; $p > .05$). Farklı yaşlardaki çocuğa sahip olan ebeveynlerin sosyo-dramatik ve hareketli oyun puanlarının birbirine yakın olduğu ifade edilebilir.

Tablo 20: Çocuk Yaşına Göre Oyunu Teşvik Alt Boyutu Puanları

Oyunu Teşvik Alt Boyutu	N	$\bar{X}$	S
60 ay ve Altı	12	12,83	,71
61-71 ay	12	12,66	,59
72 ay ve üstü	8	13,87	,39
Toplam	32	13,03	2,05

Tablo 20 incelendiğinde, oyunu teşvik alt boyutuna ilişkin en yüksek ortalama puanın 13,87 ile 72 ay ve üstünde çocuğa sahip ebeveynlere, en düşük ortalama puanın ise 12,66 ile 61-71 ay arasındaki çocuğa sahip ebeveynlere ait olduğu görülmektedir. 60 ay ve altında çocuğa sahip ebeveynlerin ortalama puanları 12,8333 olarak belirlenmiştir. Çocuk yaşına göre oyunu teşvik alt boyutu puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek faktörlü varyans (ANOVA) ile test edilerek Tablo 21'de belirtilmiştir.

Tablo 21: Çocuk Yaşına Göre Oyunu Teşvik Alt Boyutu Puanları İlişkiz Örneklem için Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	7,76	2	3,88	,91	,41
Grupları	123,20	29	4,24		
Toplam	130,96	31			

Tablo 21 incelendiğinde, oyunu teşvik alt boyutu puanlarının çocuk yaşı açısından anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($F_{(2-29)} = ,91$; $p > .05$). Farklı yaşlardaki çocuklara sahip ebeveynlerin oyunu teşvik puanlarının birbirine yakın olduğu ifade edilebilir.

Ebeveyn eğitim durumu değişkenine göre ebeveynlerin oyuna katılım durumları ölçeği ve alt boyut puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 22-29'da belirtilmiştir.

Tablo 22: Ebeveyn Eğitim Durumuna Göre Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği Puanları

Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği	N	$\bar{X}$	S
İlkokul-Ortaokul	4	29,25	1,60
Lise-Ön lisans	17	33,41	,99
Lisans-Lisansüstü	11	32,54	1,24
Toplam	32	32,59	4,12

Tablo 22 incelendiğinde, Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeğine ilişkin en yüksek ortalama puanın 33,41 ile lise veya ön lisans düzeyinde eğitime sahip ebeveynlere, en düşük ortalama puanın ise 29,25 ile ilkökul veya ortaokul düzeyinde eğitime sahip ebeveynlere ait olduğu görülmektedir. Lisans veya lisansüstü düzeyde eğitime sahip ebeveynlerin ortalama puanları 32,54 olarak belirlenmiştir. Ebeveyn eğitim durumuna göre Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek faktörlü varyans (ANOVA) ile test edilerek Tablo 23'te belirtilmiştir.

Tablo 23: Ebeveyn Eğitim Durumuna Göre Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği Puanları İlişkiz Örneklem için Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	56,12	2	28,06	1,72	,19
Gruplarıçi	471,59	29	16,26		
Toplam	527,71	31			

Tablo 23 incelendiğinde, Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği puanlarının ebeveyn eğitim durumu açısından anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($F_{(2-29)} = 1,72$; $p > .05$). Farklı düzeyde eğitime sahip ebeveynlerin oyuna katılım durumlarının birbirine yakın olduğu ifade edilebilir.

Tablo 24: Ebeveyn Eğitim Durumuna Göre Akademik Oyun Alt Boyutu Puanları

Akademik Oyun Alt Boyutu	N	$\bar{X}$	S
İlkokul-Ortaokul	4	9	1,08
Lise-Ön lisans	17	9,58	,60
Lisans-Lisansüstü	11	8,45	,56
Toplam	32	9,12	2,23

Tablo 24 incelendiğinde, akademik oyun alt boyutuna ilişkin en yüksek ortalama puanın 9,58 ile lise veya ön lisans düzeyinde eğitime sahip ebeveynlere, en düşük ortalama puanın ise 8,45 ile lisans veya lisansüstü düzeyde eğitime sahip ebeveynlere ait olduğu görülmektedir. İlkokul veya ortaokul düzeyinde eğitime sahip ebeveynlerin ortalama puanları 9 olarak belirlenmiştir. Ebeveyn eğitim durumuna göre akademik oyun alt boyutu puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek faktörlü varyans (ANOVA) ile test edilerek Tablo 25'te belirtilmiştir.

Tablo 25: Ebeveyn Eğitim Durumuna Göre Akademik Oyun Alt Boyutu Puanları İlişkiz Örneklem için Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	8,65	2	4,32	,85	,43
Gruplarıçi	146,84	29	5,06		
Toplam	155,5	31			

Tablo 25 incelendiğinde, akademik oyun alt boyutu puanlarının ebeveyn eğitim durumu açısından anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($F_{(2-29)} = ,85$; $p > .05$). Farklı düzeyde eğitime sahip ebeveynlerin akademik oyun puanlarının birbirine yakın olduğu ifade edilebilir.

Tablo 26: Ebeveyn Eğitim Durumuna Göre Sosyo-Dramatik ve Hareketli Oyun Alt Boyutu Puanları

Sosyo-Dramatik ve Hareketli Oyun Alt Boyutu	N	$\bar{X}$	S
İlkokul-Ortaokul	4	9	,40
Lise-Ön lisans	17	10,64	,44
Lisans-Lisansüstü	11	10,63	,43
Toplam	32	10,43	1,66

Tablo 26 incelendiğinde, sosyo-dramatik ve hareketli oyun alt boyutuna ilişkin en yüksek ortalama puanın 10,64 ile lise veya ön lisans düzeyinde eğitime sahip ebeveynlere, en düşük ortalama puanın ise 9 ile ilkökul veya ortaokul düzeyinde eğitime sahip ebeveynlere ait olduğu görülmektedir. Lisans veya lisansüstü düzeyde eğitime sahip ebeveynlerin ortalama puanları 10,63 olarak belirlenmiştir. Ebeveyn eğitim durumuna göre sosyo-dramatik ve hareketli oyun alt boyutu puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek faktörlü varyans (ANOVA) ile test edilerek Tablo 27'de belirtilmiştir.

Tablo 27: Ebeveyn Eğitim Durumuna Göre Sosyo-Dramatik ve Hareketli Oyun Alt Boyutu Puanları İlişkiz Örneklem için Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	9,44	2	4,72	1,79	,18
Gruplarıçi	76,42	29	2,63		
Toplam	85,87	31			

Tablo 27 incelendiğinde, sosyo-dramatik ve hareketli oyun alt boyutu puanlarının ebeveyn eğitim durumu açısından anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($F_{(2-29)} = 1,79$; $p > .05$). Farklı düzeyde eğitime sahip ebeveynlerin sosyo-dramatik ve hareketli oyun puanlarının birbirine yakın olduğu ifade edilebilir.

Tablo 28: Ebeveyn Eğitim Durumuna Göre Oyunu Teşvik Alt Boyutu Puanları

Oyunu Teşvik Alt Boyutu	N	$\bar{X}$	S
İlkokul-Ortaokul	4	11,25	1,03
Lise-Ön lisans	17	13,17	,50
Lisans-Lisansüstü	11	13,45	,54
Toplam	32	13,03	2,05

Tablo 28 incelendiğinde, oyunu teşvik alt boyutuna ilişkin en yüksek ortalama puanın 13,45 ile lisans veya lisansüstü düzeyde eğitime sahip ebeveynlere, en düşük ortalama puanın ise 11,25 ile ilkökul veya ortaokul düzeyinde eğitime sahip ebeveynlere ait olduğu görülmektedir. Lise veya ön lisans düzeyinde eğitime sahip ebeveynlerin ortalama puanları 13,17 olarak belirlenmiştir. Ebeveyn eğitim durumuna göre oyunu teşvik alt boyutu puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek faktörlü varyans (ANOVA) ile test edilerek Tablo 29'da belirtilmiştir.

Tablo 29: Ebeveyn Eğitim Durumuna Göre Oyunu Teşvik Alt Boyutu Puanları İlişkiziz Örneklemeler için Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	15,02	2	7,51	1,87	,17
Gruplarıçi	115,94	29	3,99		
Toplam	130,96	31			

Tablo 29 incelendiğinde, oyunu teşvik alt boyutu puanlarının ebeveyn eğitim durumu açısından anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($F_{(2-29)} = 1,87$; $p > .05$). Farklı düzeyde eğitime sahip ebeveynlerin oyunu teşvik puanlarının birbirine yakın olduğu ifade edilebilir.

Sahip olunan çocuk sayısı değişkenine göre ebeveynlerin oyuna katılım durumları ölçeği ve alt boyut puanları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 30-37'de belirtilmiştir.

Tablo 30: Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği Puanları

Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği	N	$\bar{X}$	S
1 Çocuk	10	33,9	1,45
2 Çocuk	16	31,68	1,06
3 Çocuk	6	32,83	1,07
Toplam	32	32,59	4,12

Tablo 30 incelendiğinde, Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeğine ilişkin en yüksek ortalama puanın 33,9 ile tek çocuğa sahip ebeveynlere, en düşük ortalama puanın ise 31,68 ile iki çocuğa sahip ebeveynlere ait olduğu görülmektedir. Üç çocuğa sahip ebeveynlerin ortalama puanları 32,83 olarak belirlenmiştir. Sahip olunan çocuk sayısına göre Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek faktörlü varyans (ANOVA) ile test edilerek Tablo 31'de belirtilmiştir.

Tablo 31: Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği Puanları İlişkiziz Örneklemeler için Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	30,54	2	15,27	,89	,42
Gruplarıçi	497,17	29	17,14		
Toplam	527,71	31			

Tablo 31 incelendiğinde, Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği puanlarının sahip olunan çocuk sayısı açısından anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($F_{(2-29)} = ,89$; $p > .05$). Farklı sayıda çocuğa sahip ebeveynlerin oyuna katılım durumlarının birbirine yakın olduğu ifade edilebilir.

Tablo 32: Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Akademik Oyun Alt Boyutu Puanları

Akademik Oyun Alt Boyutu	N	$\bar{X}$	S
1 Çocuk	10	9,60	,60
2 Çocuk	16	8,56	,53
3 Çocuk	6	9,83	1,19
Toplam	32	9,12	2,23

Tablo 32 incelendiğinde, akademik oyun alt boyutuna ilişkin en yüksek ortalama puanın 9,83 ile üç çocuğa sahip ebeveynlere, en düşük ortalama puanın ise 8,56 ile iki çocuğa sahip ebeveynlere ait olduğu görülmektedir. Bir çocuğa sahip ebeveynlerin ortalama puanları 9,6 olarak belirlenmiştir. Sahip olunan çocuk sayısına göre akademik oyun alt boyutu puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek faktörlü varyans (ANOVA) ile test edilerek Tablo 33'te belirtilmiştir.

Tablo 33: Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Akademik Oyun Alt Boyutu Puanları İlişkiz Örneklem için Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	10,32	2	5,16	1,03	,36
Gruplarıçi	145,17	29	5,00		
Toplam	155,5	31			

Tablo 33 incelendiğinde, akademik oyun alt boyutu puanlarının sahip olunan çocuk sayısı açısından anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($F_{(2-29)} = 1,03$; $p > .05$). Farklı sayıda çocuğa sahip ebeveynlerin akademik oyun puanlarının birbirine yakın olduğu ifade edilebilir.

Tablo 34: Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Sosyo-Dramatik ve Hareketli Oyun Alt Boyutu Puanları

Sosyo-Dramatik ve Hareketli Oyun Alt Boyutu	N	$\bar{X}$	S
1 Çocuk	10	10,5	,65
2 Çocuk	16	10,68	,40
3 Çocuk	6	9,66	,33
Toplam	32	10,43	1,66

Tablo 34 incelendiğinde, sosyo-dramatik ve hareketli oyun alt boyutuna ilişkin en yüksek ortalama puanın 10,68 ile iki çocuğa sahip ebeveynlere, en düşük ortalama puanın ise 9,66 ile üç çocuğa sahip ebeveynlere ait olduğu görülmektedir. Bir çocuğa sahip ebeveynlerin ortalama puanları 10,5 olarak belirlenmiştir. Sahip olunan çocuk sayısına göre sosyo-dramatik ve hareketli oyun alt boyutu puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek faktörlü varyans (ANOVA) ile test edilerek Tablo 35'de belirtilmiştir.

Tablo 35: Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Sosyo-Dramatik ve Hareketli Oyun Alt Boyutu Puanları İlişkiz Örneklem için Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	4,60	2	2,30	,82	,45
Gruplarıçi	81,27	29	2,80		
Toplam	85,87	31			

Tablo 35 incelendiğinde, sosyo-dramatik ve hareketli oyun alt boyutu puanlarının sahip olunan çocuk sayısı açısından anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($F_{(2-29)} = ,82$; $p > .05$). Farklı sayıda çocuğa sahip ebeveynlerin sosyo-dramatik ve hareketli oyun puanlarının birbirine yakın olduğu ifade edilebilir.

Tablo 36: Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Oyunu Teşvik Alt Boyutu Puanları

Oyunu Teşvik Alt Boyutu	N	$\bar{X}$	S
1 Çocuk	10	13,8	,67
2 Çocuk	16	12,43	,48
3 Çocuk	6	13,33	,84
Toplam	32	13,03	2,05

Tablo 36 incelendiğinde, oyunu teşvik alt boyutuna ilişkin en yüksek ortalama puanın 13,8 ile bir çocuğa sahip ebeveynlere, en düşük ortalama puanın ise 12,43 ile iki çocuğa sahip ebeveynlere ait olduğu görülmektedir. Üç çocuğa sahip ebeveynlerin ortalama puanları 13,33 olarak belirlenmiştir. Sahip olunan çocuk sayısına göre oyunu teşvik alt boyutu puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı tek faktörlü varyans (ANOVA) ile test edilerek Tablo 37'de belirtilmiştir.

Tablo 37: Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Oyunu Teşvik Alt Boyutu Puanları İlişkiz Örneklem için Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	12,09	2	6,04	1,47	,24
Gruplarıçi	118,87	29	4,09		
Toplam	130,96	31			

Tablo 37 incelendiğinde, oyunu teşvik alt boyutu puanlarının sahip olunan çocuk sayısı açısından anlamlı farklılık göstermediği anlaşılmaktadır ($F_{(2-29)} = 1,47$; $p > .05$). Farklı sayıda çocuğa sahip ebeveynlerin oyunu teşvik puanlarının birbirine yakın olduğu ifade edilebilir.

Ebeveynlerin oyuna katılım durumları ile OSB'li bireylerin etkileşimsel davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplanarak elde edilen veriler Tablo 38'de belirtilmiştir.

Tablo 38: Ebeveynlerin Oyuna Katılım Durumları ile OSB'li Bireylerin Etkileşimsel Davranışları Arasındaki İlişki

Ölçek/Alt boyut		Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği
Anne-Baba Oyuna Katılım Ölçeği	Pearson Korelasyon	,49**
	Sig. (2-tailed)	,004
Akademik Oyun Alt Boyutu	Pearson Korelasyon	,83**
	Sig. (2-tailed)	,000
Sosyo-Dramatik ve Hareketli Oyun Alt Boyutu	Pearson Korelasyon	,12
	Sig. (2-tailed)	,50
Oyunu Teşvik Alt Boyutu	Pearson Korelasyon	-,01
	Sig. (2-tailed)	,92

** $p < .01$

Tablo 38 incelendiğinde ebeveynlerin oyuna katılım durumları ile OSB'li bireylerin etkileşimsel davranışları arasında orta düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır, $r = .49$, $p < .01$. Buna göre ebeveynlerin oyuna katılım durumları arttıkça OSB'li bireylerin etkileşimsel davranışlarında da artış olacağı ifade edilebilir. Akademik oyun alt boyutu ile OSB'li bireylerin etkileşimsel davranışları arasında yüksek düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır, $r = .83$, $p < .01$. Buna göre ebeveynlerin akademik oyun alt boyutu puanları arttıkça OSB'li bireylerin etkileşimsel davranışlarında da artış olacağı ifade edilebilir. Sosyo-dramatik ve hareketli oyun alt boyutu ile OSB'li bireylerin etkileşimsel davranışları arasında düşük düzeyde, pozitif yönde ve anlamsız bir ilişki bulunmaktadır, $r = .12$, $p > .05$. Ayrıca oyunu teşvik alt boyutu ile OSB'li bireylerin etkileşimsel davranışları arasında düşük düzeyde, negatif yönde ve anlamsız bir ilişki bulunmaktadır, $r = -.01$, $p > .05$. Buna göre Sosyo-dramatik ve hareketli oyun alt boyutu ile oyunu teşvik alt boyutu puanlarındaki değişim OSB'li bireylerin etkileşimsel davranışlarını anlamlı düzeyde etkilememektedir.

Ebeveynlerin akademik oyun OSB'li bireylerin etkileşimsel davranışları arasındaki yüksek düzeydeki korelasyonel ilişki akademik oyunun OSB'li bireylerin etkileşimsel davranışlarının yordayıcısı olabileceğine işaret etmektedir. Buradan hareketle, ebeveynlerin akademik oyun OSB'li bireylerin etkileşimsel davranışlarını ne düzeyde yordadığını belirlemek amacıyla basit doğrusal regresyon analizi yapılmış ve Tablo 39'da ifade edilmiştir.

Tablo 39. OSB'li Bireylerin Etkileşimsel Davranışlarının Yordanmasına İlişkin Basit Regresyon Analizi

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p
Sabit	,38	1,03	-	,36	,71
Akademik Oyun	,90	,11	,83	8,20	,000
R= 0,83, F _(1,30) = 67,34	R ² = ,69 p=,000				

Tablo 39 incelendiğinde akademik oyun puanları ile OSB'li bireylerin etkileşimsel davranışları arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu tespit edilmiştir ($R = .83$, $R^2 = .69$, $p < .01$). Buna göre akademik oyun, OSB'li bireylerin etkileşimsel davranışlarındaki toplam varyansın %69,2'sini açıklamaktadır. Standardize edilmiş (β) katsayısı ve t değerleri incelendiğinde akademik oyunun OSB'li bireylerin etkileşimsel davranışlarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu ifade edilebilir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada OSB'li çocuğa sahip ebeveynlerin oyuna katılımlarının bazı değişkenler açısından incelenmesinin yanında ebeveynlerin oyuna katılım durumlarıyla OSB'li çocukların etkileşimsel davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 32 ebeveyn ve onların çocuklarından veriler toplanmıştır. Araştırma sonuçları ebeveyn ve çocuklara ait değişkenlerle ebeveynlerin oyuna katılım durumları arasında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koyarken, ebeveynlerin oyuna katılım durumları ile çocukların etkileşimsel davranışları arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Araştırma bulguları, ebeveyn yaşı değişkenine göre ebeveynlerin oyuna katılım düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Bu durum, her yaştaki ebeveynlerin çocuklarının oyunlarına katılım gösterme potansiyeline sahip olduklarını ve ebeveyn yaşının oyuna katılım üzerinde belirleyici bir faktör olmadığını işaret etmektedir. Çengelci (2009)'nin yaptığı çalışmanın sonuçları araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Yapılan çalışmada OSB'li çocuğa sahip ebeveynlerin yaşı ile yaşadıkları tükenmişlik, umutsuzluk ve kaygı

düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılırken, tipik gelişim gösteren çocukların ebeveynlerinin yaşları ilerledikçe geleceğe yönelik umutlarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum OSB'li çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının kendilerine hayatları boyunca ihtiyacı olabileceği, bu yüzden de motivasyonlarını hep yüksekte tutmaları gerektiği düşüncesini yaşamalarıyla açıklanabilir. Bornstein vd., (2012) ise yaptıkları araştırmada ebeveyn yaşı arttıkça ebeveynlerin çocukları ile daha nitelikli zaman geçirdiklerini, düşük yaşta olan ebeveynlerin çocuklarına karşı daha az duyarlı olduklarını belirtmiştir. Bu durum ise çocuğun tanı alma sürecinden sonra ebeveynin çocuğuyla ilgili geçirdiği eğitsel ve öğrenme süreçleri sonucunda tecrübe kazanması ile açıklanabilir.

Çocuk yaşı ile ebeveynlerin oyuna katılım düzeylerine bakıldığında ise sonuçlar bu iki değişken arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Bu durum, ebeveynlerin çocuklarının yaşına bakılmaksızın oyuna katılım düzeylerinin birbirine oldukça yakın olduğunu, ebeveynlerin çocuklarının yaşından bağımsız olarak oyuna katılım sağlamaya devam ettiğini göstermektedir. Bu bulgularla benzer olarak, Bornstein ve Putnick (2012) yaptıkları araştırmada farklı yaşlarda çocuğa sahip ebeveynlere ait ebeveynlik davranışlarını incelemişlerdir. Etkileşim şeklinin yaşa göre değişmesine rağmen (örneğin, daha fiziksel oyundan sözlü etkileşime geçmek), ebeveynlerin çocukları ile yaptıkları aktivitelere genel katılım düzeyinin çocuğun yaşından bağımsız olarak tutarlı kaldığı sonucuna varmışlardır.

Birçok araştırma sonucu çocuğun bulunduğu ortam, kültür ve ebeveynin özellikleri gibi birçok faktörün ebeveyn-çocuk etkileşimini etkilediğini göstermektedir. Yoder ve Warren (1998) her ne kadar ebeveynlerin eğitim düzeyleri ile çocuk etkileşimi arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtse de Oğuz ve Sönmez (2018) OSB'li çocuklar ve ailelerine yönelik yaptıkları araştırmada ebeveynin eğitim düzeyinin ebeveyn-çocuk etkileşimini etkilemediği sonucuna ulaşmışlardır. Bu bulgu ile benzer olarak bu çalışmadan da elde edilen sonuçlar, ebeveynin eğitim düzeyi ile oyuna katılım arasında anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymaktadır. Bu anlamda farklı eğitim seviyelerine sahip ebeveynlerin çocuklarının oyunlarına benzer düzeyde katılım sağladığı söylenebilir. Bu bulgular, oyun katılımı konusunda eğitim düzeyi fark etmeksizin tüm ebeveynlerin çocuklarıyla etkili bir etkileşim kurabileceklerini göstermektedir.

OSB'li çocuğa sahip ebeveynlerin genellikle birincil bakıcı rolünde olmaları ve evle ilgili diğer sorumluluklara sahip olmaları ebeveynlerin kaygı ve stres düzeylerini olumsuz düzeyde etkilemektedir (Baker-Ericzén vd., 2005). Dolayısıyla ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısı arttıkça sorumluluklarının da arttığı söylenebilir. Ancak bu araştırmada ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısı ile oyun katılım düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynlerin çocuk sayısından bağımsız olarak oyun etkileşimlerine katılmaları, çocuk gelişimi açısından önemli bir bulgudur. Bu sonuçlar, farklı sayıda çocuğa sahip ebeveynlerin oyun katılımı konusunda benzer davranışlar sergilediklerini göstermektedir.

Araştırma bulgularına göre, ebeveynlerin oyuna katılım durumları ile OSB'li çocukların etkileşimsel davranışları arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Elde edilen bu sonuç, ebeveynlerin oyuna daha fazla katılım göstermelerinin OSB'li çocukların sosyal etkileşim davranışlarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Kasari ve arkadaşları (2010) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlere, çocuklarının ilgilerini takip etme ve ortak dikkatlerini geliştirmeye yönelik müdahale programının öğretimi yapılmıştır. Çalışma ile ebeveynlerin OSB'li çocuklarıyla oyun ortamına katılım göstermelerinin ve çocukları ile etkileşimlerini arttırmalarının çocukların sosyal etkileşim ve iletişim davranışları üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuşlardır. Benzer şekilde Solomon ve arkadaşları (2014) yaptıkları çalışmada OSB'li çocukların ebeveynlerine etkileşim becerilerini ve oyun becerilerini destekleyecek bir program uygulamışlar ve çalışmanın sonunda ebeveynlerin duyarlı davranışları ile çocukların etkileşimsel davranışlarında olumlu yönde gelişmeler olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırma bulguları, ebeveynlerin akademik oyun etkinliklerine katılımının, OSB'li çocukların etkileşimsel davranışlarının önemli bir yordayıcısı olduğunu göstermektedir. Basit doğrusal regresyon analizi sonuçları, akademik oyunların OSB'li çocukların etkileşimsel davranışlarındaki varyansın %69,2'sini açıkladığını ortaya koymuştur. Akademik oyun alt boyutuyla ilgili bulgular, bu oyunların OSB'li çocukların etkileşimsel davranışları üzerinde yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, akademik oyunların bilişsel ve sosyal gelişimi desteklemedeki gücünü vurgulamaktadır. Özellikle OSB'li çocuklar için yapılandırılmış ve akademik içerikli oyunların, sosyal etkileşim becerilerinin gelişmesine katkı sağlayabileceği görülmektedir. OSB'li çocuğu olan ebeveynler çocuklarının mevcut performansını göz önünde bulunduklarında ve ihtiyaçlarını tespit ettiklerinde oyun sırasında bu ihtiyaç doğrultusunda oyun kurguladıklarında, çocuklarının oyun girişimlerini desteklediklerinde ve oyunu genişlettiklerinde çocukları ile daha uzun süreli etkileşim kurabilmektedirler. Bununla birlikte ebeveyn, çocuğunun bilişsel düzeyinin çok üzerinde girdiler sağladığında ise çocuğuyla olan etkileşimi daha kısa sürebilmektedir (Freeman & Kasari, 2013). Dolayısıyla ebeveynin çocuğunu

iyi tanınması ve akademik oyun sırasında çocuğunun seviyesine uygun girdiler sağlamanın çocuğun gelişimi açısından önemli olduğu söylenebilir.

Sosyo-dramatik oyun alt boyutu ile OSB'li çocukların etkileşimsel davranışları arasında ise düşük düzeyde ve anlamsız bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç, sosyo-dramatik oyunların OSB'li çocukların sosyal becerilerini geliştirme konusunda akademik oyunlara göre daha az etkili olabileceğini düşündürmektedir. OSB'li çocukların rol yapmada ve sembolik oyunlarda işlevsel oyunlara oranla daha düşük performans sergiledikleri bilinmektedir (Thiemann-Bourque vd., 2019). Dolayısıyla bu bulgunun alanyazınla paralellik gösterdiği söylenebilir. Erken çocukluk döneminde işlevsel oyunun geliştirilmesi, sembolik oyuna ve sosyal iletişim becerilerine giden yolu açabilir (Fanning vd., 2020). Bu bağlamda ebeveynlerin sosyo-dramatik oyundan önce işlevsel oyun konusunda çocukları ile vakit geçirmesinin çocuğunun gelişimi açısından önemli olduğu söylenebilir.

Hareketli oyun alt boyutu ile OSB'li çocukların etkileşimsel davranışları arasında da düşük düzeyde ve anlamsız bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç hareketli oyunların OSB'li çocukların etkileşimlerini geliştirme konusunda akademik oyunlara göre daha az etkili olabileceğini düşündürmektedir. Özel gereksinimli çocukların motor becerileri ile ilgili yaşadıkları sorunlar oyun oynama sırasında hareketlerini kısıtlayabilmektedir (Boddy vd., 2015). Dolayısıyla motor beceri eksiklikleri yaşayan çocukların fiziksel gelişimlerine yönelik yapılacak çalışmalarla birlikte sosyal etkileşim düzeylerinde gelişme sağlanabilir.

Son olarak, oyunu teşvik alt boyutu ile OSB'li çocukların etkileşimsel davranışları arasında düşük düzeyde ve anlamsız bir ilişki bulunması, oyun teşviki konusunda ebeveynlerin sergilediği davranışların çocukların sosyal etkileşimi üzerinde beklenen etkiyi yaratmadığını göstermektedir. Benzer şekilde Ku ve arkadaşları (2019) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre OSB'li çocuğa sahip ebeveynlerin oyunu teşvik konusundaki davranışlarının oyun ortamına göre değiştiği ve motor beceri gerektiren oyunlarda düşük düzeyde ebeveyn teşvigi gösterdiğini belirtmişlerdir.

Genel olarak bakıldığında ebeveyn ve çocuğa ait demografik özelliklerin hem ebeveynin oyuna katılım durumunu hem de çocukların etkileşimsel davranışlarını etkilemediği görülmektedir. Bu durumda ebeveynin yaşı, eğitim düzeyi ve sahip olduğu çocuk sayısı değişkenlik gösterse de bu değişkenliğin çocuklarının gelişimine yönelik katkı sunmaları açısından olumsuz bir durum oluşturmadığı düşünülebilir. Bu nedenle çocukların özel eğitim süreçleri devam ederken uzmanlar tarafından ebeveynlere müdahaleye yönelik eğitimler planlanması ve ebeveynlerin sürece dahil edilmesi önerilebilir. Çünkü ebeveyn aracılı müdahaleler, ebeveynlerin yeterliliklerini artırmakla birlikte ebeveyn-çocuk sosyal etkileşimlerini de desteklemektedir (Liu & Schertz, 2022).

OSB'nin karmaşık ve yaygın yapısı göz önüne alındığında, spektrumda olan bir çocuğa bakma durumu ebeveynlik güveninin azalması ve psikolojik sıkıntının artması riskini artırabilir (Meirsschaut vd., 2010). Her ne kadar demografik özellikler ile ebeveynlerin oyuna katılımı arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşılsa da ebeveynlerin süreçte yaşayabilecekleri sorunlara yönelik psikolojik destek sunulması önerilebilir.

Ebeveynlerin oyuna katılımı ile çocukların etkileşimsel davranışları arasında olumlu yönde ilişki bulunmuştur. Daha deneyimli bir oyun partneri çocuğun mevcut oyun yeteneğini anladığında, çocuğun oynamaya yönelik devam eden girişimlerini desteklediğinde ve daha gelişmiş oyun biçimlerini modelleyerek bu oyunu genişlettiğinde etkili oyun etkileşimleri ortaya çıkabilir (Frey & Kaiser, 2011). Dolayısıyla ebeveynlere nitelikli ebeveyn davranışları ve oyun üzerine eğitimler verilebilir.

Bu araştırma OSB'li çocuklar ve ebeveynlerine yönelik yapılmıştır. Farklı özel gereksinim gruplarına ve ebeveynlerine yönelik de araştırma yapılması, farklı gruplardaki çocukların etkileşimsel davranışları ile ebeveynlerin oyuna katılım durumlarının karşılaştırılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

Alias, A., & Ramly, U. (2021). Parental involvement in speech activities of speech delayed child at home. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.210407.241>

Allen, K., Harrington, J., Quetsch, L., Masse, J., Cooke, C., & Paulson, J. (2022). Parent-child interaction therapy for children with disruptive behaviors and autism: A randomized clinical trial. *Journal of Autism and Developmental Disorders*. <https://doi.org/10.1007/s10803-022-05428-y>

American Psychological Association. (2013). *Publication manual of the American Psychological Association* (6th ed.). Washington, DC: American Psychological Association.

- Baker-Ericzén, M. J., Brookman-Frazee, L., & Stahmer, A. (2005). Stress levels and adaptability in parents of toddlers with and without autism spectrum disorders. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 30(4), 194–204. <https://doi.org/10.2511/rpsd.30.4.194>
- Bar, M., Shelef, L., & Bart, O. (2016). Do participation and self-efficacy of mothers to children with ASD predict their children's participation? *Research in Autism Spectrum Disorders*, 24, 1-10.
- Bayam, A. (2017). 2-6 yaş arasındaki otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara uygulanan oyun seansının sosyal beceri ve dil gelişiminde yol açtığı değişimin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Benson, P. (2013). Family influences on social and play outcomes among children with ASD during middle childhood. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 7, 1129-1141.
- Bergen, D. (2016). Play as a mediator of autism: Concerns and possibilities. *Autism-open Access*, 6(3). <https://doi.org/10.4172/2165-7890.1000177>
- Beurkens, N. M., Hobson, J. A., & Hobson, R. P. (2013). Autism severity and qualities of parent-child relations. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 43(1), 168–178. <https://doi.org/10.1007/s10803-012-1562-4>
- Bilgin, G., & Akkaynak, M. (2021). 48-72 aylık eğitim alan otizm spektrum bozukluğuna sahip olan çocukların sosyal beceri düzeylerinin oyun ve drama ilişkisiyle belirlenmesi. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2021(2), 53–69.
- Boddy, L. M., Downs, S. J., Knowles, Z. R., & Fairclough, S. J. (2015). Physical activity and play behaviours in children and young people with intellectual disabilities: A cross-sectional observational study. *School Psychology International*, 36(2), 154–171. <https://doi.org/10.1177/0143034314564242>
- Bornstein, M. H., & Putnick, D. L. (2012). Cognitive and socioemotional caregiving in developing countries. *Child Development*, 83(1), 46–61. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2011.01673.x>
- Bornstein, M. H., Suwalsky, J. T., & Breakstone, D. A. (2012). Emotional relationships between mothers and infants: Knowns, unknowns, and unknown unknowns. *Development and Psychopathology*, 24(1), 113–123. <https://doi.org/10.1017/S0954579411000708>
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum* (22. Baskı). Pegem Akademi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Christensen, L., Hutman, T., Rozga, A., Young, G., Ozonoff, S., Rogers, S., Baker, B., & Sigman, M. (2010). Play and developmental outcomes in infant siblings of children with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 40(8), 946–957. <https://doi.org/10.1007/s10803-010-0941-y>
- Crais, E., Watson, L., Baranek, G., & Reznick, J. (2006). Early identification of autism: How early can we go? *Seminars in Speech and Language*, 27(3), 143–160. <https://doi.org/10.1055/s-2006-948226>
- Çengelci, B. (2009). Otizm ve Down Sendrom'lu çocuğa sahip annelerin kaygı umutsuzluk ve tükenmişlik duygularının karşılaştırılması. *Ege Eğitim Dergisi*, 10(2), 1–23.
- Deniz, E., Francis, G., Torgerson, C., & Toseeb, U. (2022). Parent-mediated play-based interventions to improve social communication and language skills of preschool autistic children: A systematic review and meta-analysis protocol. *PLOS ONE*, 17(8), e0270153. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0270153>
- El-Ghoroury, N. H., & Romanczyk, R. G. (1999). Play interactions of family members towards children with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 29, 249–258.
- Fanning, P. A. J., Sparaci, L., Dissanayake, C., Hocking, D. R., & Vivanti, G. (2020). Functional play in young children with autism and Williams syndrome: A cross-syndrome comparison. *Child Neuropsychology*, 27(1), 125–149. <https://doi.org/10.1080/09297049.2020.1804846>
- Flippin, M., & Watson, L. (2011). Relationships between the responsiveness of fathers and mothers and the object play skills of children with autism spectrum disorders. *Journal of Early Intervention*, 33(3), 220–234. <https://doi.org/10.1177/1053815111427445>
- Freeman, S., & Kasari, C. (2013). Parent-child interactions in autism: Characteristics of play. *Autism*, 17(2), 147–161. <https://doi.org/10.1177/1362361312469269>

- Frey, J. R., & Kaiser, A. P. (2011). The use of play expansions to increase the diversity and complexity of object play in young children with disabilities. *Topics in Early Childhood Special Education, 31*, 99–111.
- George, D., & Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference* (4th ed.). Allyn & Bacon.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2011). *Multivariate Data Analysis*. Prentice Hall.
- Ingersoll, B. (2011). Recent advances in early identification and treatment of autism. *Current Directions in Psychological Science, 20*(5), 335–339. <https://doi.org/10.1177/0963721411418470>
- İnce, M., Kılıç, Y., & Yıldırım, H. H. (2023). Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların oyun becerilerine yönelik yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi, 7*(2), 162–178. <https://doi.org/10.24130/eccdjecs.1967202372526>
- Jordan, R. (2003). Social play and autistic spectrum disorders. *Autism, 7*(4), 347–360. <https://doi.org/10.1177/1362361303007004002>
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık.
- Kasari, C., Gulsrud, A. C., Wong, C., Kwon, S., & Locke, J. (2010). Randomized controlled caregiver-mediated joint engagement intervention for toddlers with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders, 40*(9), 1045–1056. <https://doi.org/10.1007/s10803-010-0955-5>
- Kasari, C., Sigman, M., Mundy, P., & Yirmiya, N. (1988). Caregiver interactions with autistic children. *Journal of Abnormal Child Psychology, 16*, 45–56.
- Kasari, C., Sigman, M., Mundy, P., & Yirmiya, N. (1990). Affective sharing in the context of joint attention interactions of normal, autistic, and mentally retarded children. *Journal of Autism and Developmental Disorders, 20*(1), 87–100.
- Ku, B., Heinonen, G. A., MacDonald, M., & Hatfield, B. (2019). An inquiry into how parents of children with autism spectrum disorder interact with their children in a motor skill-based play setting. *Research in Developmental Disabilities, 94*, 103494.
- Lam, H. W., Law, W. W., & So, W. C. (2023). Parents' modelling of play skills in spontaneous interactions may promote autistic children's play behaviours. *Research in Autism Spectrum Disorders, 108*, 102231. <https://doi.org/10.1016/j.rasd.2023.102231>
- Lifter, K., Foster-Sanda, S., Arzamarski, C., Briesch, J., & McClure, E. (2011). Overview of play: Its uses and importance in early intervention/early childhood special education. *Infants & Young Children, 24*(3), 225–245.
- Liu, X., & Schertz, H. H. (2022). Ebeveynlerin otizmlı küçük çocuklar için ebeveyn aracılı müdahalenin sonuçları. *Erken Çocukluk Özel Eğitiminde Konular, 42*(3), 259–268. <https://doi.org/10.1177/02711214211019117>
- Locke, J., Shih, W., Kretzmann, M., & Kasari, C. (2015). Examining playground engagement between elementary school children with and without autism spectrum disorder. *Autism, 20*(6), 653–662. <https://doi.org/10.1177/1362361315599468>
- Martínez-Bello, V. E., & Estevan, I. (2021). Physical activity and motor competence in preschool children. *Children, 8*(4), 305. <https://doi.org/10.3390/children8040305>
- Meirsschaut, M., Roeyers, H., & Warreyn, P. (2010). Parenting in families with a child with autism spectrum disorder and a typically developing child: Mothers' experiences and cognitions. *Research in Autism Spectrum Disorders, 4*(4), 661–669. <https://doi.org/10.1016/j.rasd.2010.01.002>
- Naber, F., Bakermans-Kranenburg, M., IJzendoorn, M., Swinkels, S., Buitelaar, J., Dietz, C., Daalen, E., & Engeland, H. (2007). Play behavior and attachment in toddlers with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders, 38*(5), 857–866. <https://doi.org/10.1007/s10803-007-0454-5>
- Oğuz, H., & Sönmez, N. (2018). Otizmlı çocuğa sahip ailelerde anne-çocuk ve baba-çocuk etkileşiminin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 19*(1), 55–77.
- Ökcün-Akçamuş, M. Ç. (2016). Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal iletişim becerileri ve dil gelişim özellikleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 17*(02), 163–192. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.246293>

- Pellegrini, A. D., & Smith, P. K. (1998). Physical activity play: The nature and function of a neglected aspect of play. *Child Development*, 69(3), 577–598.
- Rivero, M., Vilaseca, R., Cantero, M., Valls-Vidal, C., & Leiva, D. (2023). Relations between positive parenting behavior during play and child language development at early ages. *Children*, 10(3), 505. <https://doi.org/10.3390/children10030505>
- Rogers, S. J., Hepburn, S., Stackhouse, T., & Wehner, E. (2003). Imitation performance in toddlers with autism and those with other developmental disorders. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 44(5), 763–781.
- Schaaf, R., Toth-Cohen, S., Johnson, S., Outten, G., & Benevides, T. W. (2011). The everyday routines of families of children with autism. *Autism*, 15, 373–389.
- Schertz, H., Call-Cummings, M., Horn, K., Quest, K., & Law, R. (2017). Social and instrumental interaction between parents and their toddlers with autism: A qualitative analysis. *Journal of Early Intervention*, 40(1), 20–38. <https://doi.org/10.1177/1053815117737353>
- Schneider, M., Falkenberg, I., & Berger, P. (2022). Parent-child play and the emergence of externalizing and internalizing behavior problems in childhood: A systematic review. *Frontiers in Psychology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.822394>
- Siller, M., Hutman, T., & Sigman, M. (2012). A parent-mediated intervention to increase responsive parental behaviors and child communication in children with ASD: A randomized clinical trial. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 43(3), 540–555. <https://doi.org/10.1007/s10803-012-1584-y>
- Smith, J., Halliwell, N., Laurent, A. C., Tsotsoros, J., Harris, K., & DeGrace, B. (2023). Social Participation Experiences of Families Raising a Young Child With Autism Spectrum Disorder: Implications for Mental Health and Well-Being. *The American Journal of Occupational Therapy*, 77(2).
- Smith, P. K., & StGeorge, J. M. (2023). Play fighting (rough-and-tumble play) in children: Developmental and evolutionary perspectives. *International Journal of Play*, 12(1), 113–126.
- Solomon, R., Van Egeren, L. A., Mahoney, G., Quon Huber, M. S., & Zimmerman, P. (2014). PLAY Project Home Consultation intervention program for young children with autism spectrum disorders: A randomized controlled trial. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 35(8), 475–485. <https://doi.org/10.1097/DBP.0000000000000096>
- Stahmer, A. C. (1999). Using pivotal response training to facilitate appropriate play in children with autistic spectrum disorders. *Child Language Teaching and Therapy*, 15(1), 29–40.
- Strid, K., Heimann, M., & Tjus, T. (2013). Pretend play, deferred imitation and parent-child interaction in speaking and non-speaking children with autism. *Scandinavian Journal of Psychology*, 54(1), 26–32.
- Şentürk-Cesur, M. (2019). *Otizm spektrum bozukluğuna sahip çocukların anne-babalarının ve öğretmenlerinin oyun becerilerine ve öğretimine ilişkin görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi).
- Thiemann-Bourque, K., Johnson, L. K., & Brady, N. C. (2019). Similarities in functional play and differences in symbolic play of children with autism spectrum disorder. *American Journal on Intellectual and Developmental Disabilities*, 124(1), 77–91. <https://doi.org/10.1177/1362361312469269>
- Udchukwu, A. N. (2011). Enhancing children's development through play: A task that must be achieved in early childhood education. *African Research Review*, 5(5), 346–356.
- von der Embse, N., Brown, A., & Fortain, J. (2011). Facilitating inclusion by reducing problem behaviors for students with autism spectrum disorders. *Intervention in School and Clinic*, 47(1), 22–30. <https://doi.org/10.1177/1053451211406545>
- Wetherby, A., & Woods, J. (2006). Early social interaction project for children with autism spectrum disorders beginning in the second year of life. *Topics in Early Childhood Special Education*, 26(2), 67–82. <https://doi.org/10.1177/02711214060260020201>
- Whitehouse, A. J. O., Varcin, K. J., Pillar, S., Hedley, D., Barbaro, J., Alvares, G., Bent, C., Richdale, A., Hudry, K., Trembath, D., & Woolfenden, S. (2021). Effect of preemptive intervention on developmental outcomes among infants showing early signs of autism: A randomized clinical trial of outcomes to diagnosis. *JAMA Pediatrics*, 175(11), e213298. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2021.3298>

